

Directie van de Wieringermeer (Noordoostpolderwerken) bij het ontwerpen van de regeling van de toegang tot het reservaat gemeend het initiatief en het vele werk, dat Van der Lijn ten behoeve van het gereedkomen van het reservaat en het samenbrengen van de interessante collectie gesteenten in het museum in de Noordoostpolder heeft verricht, het beste te kunnen waarden door deze voorganger en leermeester van zo talrijke geologen te vragen toestemming te geven om het terrein te noemen :

„Geologisch Natuurreservaat P. v. d. Lijn”

welke naam in een goede zwerfsteen zal worden gehouwen die zal prijken aan de ingang van het reservaat. Deze toestemming is inmiddels verkregen.

In feite is hiermee het reservaat, dat in principe reeds enige jaren in de gedachte van verschillende overheidsinstanties bestond, officieel ingesteld.

Mogen wij hopen, dat spoedig de laatste stappen zullen zijn gedaan, zodat het reservaat dan geconsolideerd is, de dan gereed zijnde beplanting een fraaie omsluiting vormt, dat vele geologen en amateurgeologen zullen profiteren van het feit, dat dit terrein voor het nageslacht kon worden bewaard en dat de initiatiefnemer zelf, die zich zoveel moeite getroostte voor het totstandkomen ervan, nog lange jaren getuige zal mogen zijn van de ontwikkeling van het geologisch natuurreservaat, dat zijn naam draagt.

DE OUDERDOM DER AARDE EN HET GELOOF

door

P. VAN DER LIJN

Mijn wetenschap en mijn geloof
Die spelen saam en stocien;
Om beurten zijn ze uit op roof,
Maar 't blijft gelovig-knoeien!

Van uit mijn jongelingsjaren kwamen enkele regels in mijn gedachten — de derde is toegevoegd — de spotter van het punt dicht was, naar ik meen, Ds De Genestet.

Intussen heeft Schr. dezes narigheid genoeg ondervonden van het conflict Wetenschap-Geloof. Die begon al, toen hij op 17-jarige leeftijd aan de Kweekschool uit de catechisatie werd gestuurd, omdat hij het Scheppingsverhaal niet wilde aanvaarden, daar hij het strijdig achtte met de natuur- en sterrenkunde.

Onze Directeur was een wijs man: hij koos voor de opposant een predikant, die om bijbelcritiek niet aggressief werd.

Later las ik van beroemde mannen, die in het conflict traden. *Leonardo da Vinci*, de geniale schilder-beeldhouwer-musicus-architect-natuuronderzoeker, vond omstreeks het jaar 1500 op grote hoogte in de Apennijnen fossiele schelpen en concludeerde, dat die in het gesteente uit een zeebodem waren ontstaan, stellig tienduizend jaar geleden.

Deze en nog meer conclusies verwekten hevige ontroering bij de Kerkelijke gezagsdragers; ternauwernood ontkwam Da Vinci aan de brandstapel, dank zij de invloed van zijn vriend *Steno*, die poogde een compromis te sluiten tussen Bijbel en Geologie, door de Zondvloed een zo catastrofaal karakter toe te schrijven, dat deze de dieren der zee hoog op het land zou hebben afgezet.

Deze synthese van de Paduese professor redde tijdelijk het gezag van de Rooms Katholieke Kerk, aan welke toch merkbaar de macht over de wetenschap der astronomie, der biologie en der geologie ging ontglippen, al deed genoemde synthese ook nog opgeld tot in de vorige eeuw.

Da Vinci voelde zich op de duur niet meer veilig in Italië, vestigde zich in Frankrijk, waar hij nog tal van natuurgeschriften voltooide en in 1519 stierf op het kasteel St Cloux.

In dezelfde periode ontstond er deining om *Copernicus*, die verkondigde in een geschrift, dat hij niet durfde uitgeven, maar dat toch bekend werd: de aarde is niet het centrum van het heelal, zij draait om de zon juist als de andere planeten, enz. Zijn leer werd aangemerkt als een wiskundige theorie, waartegen de Kerk niet optrad; hij droeg zelfs zijn werk aan de Paus op. Maar de tolerantie kenterde door het optreden van Luther. Discipline eiste bestrijding van de Copernicaanse wereldbeschouwing. Pas op zijn sterfbed in 1543 ontving Copernicus de juist gedrukte exemplaren van zijn tweede belangrijk uitgebreide boek.

De reizende apostel van zijn theorie, *Giordano Bruno*, werd als slachtoffer van het strengere regime in Italië gegrepen en als ketter in 1600 te Rome verbrand.

Galilei trachtte nog meer de wetenschap der astronomie los te maken van de beklemmende gebondenheid aan bepaalde bijbelse voorstellingen, werd deswege in 1633 gevangen gezet en voor de pauselijke rechtbank gedaagd, waar hij zijn leer moest herroepen. Dat hij aan de deur nog heeft gezegd: *Eppur si muove* — en toch draait ze —, zal wel fantasie zijn, maar zijn leven was gered. Hij stierf in 1642, naar het verhaal luidt, met het zwaard doorstoken door een Romeins soldaat, toen hij met een stok in 't zand een zonnestelsel stond te tekenen.

Akelige geschiedenissen, al zijn we in de oorlog '40—'45 wel wat gewend, en vernemen we ook in deze tijd van „hersenspoeling” en dgl. nog veel van geestesdwang.

Maar ook ik zou voor heter vuren komen te staan, toen ik lezingen over geologie in den lande ging houden, repte over honderdduizend jaren geleden, en — met enige schroom — over miljoenen jaren sprak.

Het was op een dorp, dat een eenvoudig man bij de rondvraag mij toeduwde: „U heeft sprookjes verteld, de wereld bestaat nog maar 6400 jaar. En wat u vertelde van die delta, daar is toch geen mens bij geweest!”

Met het bekende boorresultaat van Hilversum (zie „Het Keienboek”) probeerde ik hem nog te overtuigen, maar ik was er zeker van, dat ik daarin niet slaagde. De voorzitter sprak in deze geest, doch voegde er aan toe dat men in elk geval in een interessante bespreking het standpunt van de wetenschap had gehoord. Waarop een geweldig applaus volgde, dat de stilte en de spanning gelukkig brak.

Een andermaal werd mij op 't eind van een lezing over fossielen de vraag gesteld: „Is u een gelovig man?” Prompt antwoord: „Ja, mijnheer!” terwijl het wederwoord luidde: „Dan begrijp *ik* niet, dat u de Schepping met die kleine diertjes laat beginnen, zo véél eerder dan de mens.” Jawel, alweer Genesis I, geloof aan God met bijbelcritiek; zuchtend zei ik: „Mijnheer, laat die moeilijkheid maar aan mij over.”

Dit zijn enkele staaltjes. Gelukkig kwamen deze misschien maar ééns op de tien spreekbeurten voor, anders zou men er urenlang van worden.

Professoren en doctoren in de geologie, die dit lezen zullen toch wel wat vreemd opkijken, daar zij bij hun gehoor nooit op zulk een eclatante wijze met het conflict werden geconfronteerd, dat zich uitte vooral in gereformeerde kringen. Een beroep

op een kennis van mij, een goed gereformeerde predikant, (een enthousiast amateur-geoloog) werd op een keer getorpedeerd met : „Dan deugt hij vast niet!”

Ook in Rooms Katholieke streken heb ik wel eens moeilijke ogenblikken door-gemaakt, maar daar stond ik sterker, wetende dat de Katholieken zich moeten houden aan de regel van St. Thomas, de Scholastieke Wijsbegeerte en de Heilige Augustinus : men moet geen wonder of bovennatuurlijke inmenging in de natuur aannemen, zodra en zo lang er een natuurlijke of wetenschappelijk verantwoorde verklaring voor is.

Zo zegt Dr A. C. J. van Goor b.v. in de Beiaard : „Met het oog op de gevonden fossielen ligt de afstamming als natuurlijke verklaring voor de hand, en behoeven we dus ter verklaring geen rechtstreekse, gelijktijdige Schepping en bovennatuurlijke inmenging te hulp te roepen. Genetische verwantschap der dieren voert ons terug tot de allereenvoudigste levensvormen.”

De R.K. Kerk gaat nóg verder blijkens de Encycliek *Humani generis* van Aug. '53, die zegt, „dat een onderzoek van de evolutieleer niet verboden is, ook niet voorzover deze betrekking heeft op de oorsprong van het menselijk lichaam uit reeds eerder bestaande levende stof.”

Een beroep op gedegen literatuur van rechtsprotestantse zijde was mij in de laatste decennien mogelijk op het theologisch studiewerk van de Utrechtse hoogleraar Prof. Dr A. Noordzij „Gods woord en der eeuwen getuigenis” (1924).

Deze wijst er op, dat de rabbijnen Genesis I en II ontleenden aan het veel oudere Scheppingsepos der Babyloniërs, dat op kleitafeltjes werd geschreven en nu berust in Londen. Het is afkomstig uit de Koninklijke Bibliotheek van Assurbanipal, in Ninivé. Hierin is Apsoe' de Allerhoogste, de God, die alles schiep.

Het deels los zijn van „Gods woord” komt hier wel uit, maar Prof. Noordzij wijst er ook op, dat we geen natuurkunde of geologie uit de Bijbel moeten trachten te leren. Bij al de scheppingsverhalen, ook het oudere van Assur en die van elders, „zit de bedoeling voor, om een beschrijving te geven van de Scheppende werkzaamheid Gods.”

Dr J. P. de Gaay-Fortman zei in een Gereformeerde Kerk te Amersfoort : „Bijbel en natuur zijn openbaringen van een en dezelfde God, maar de Bijbel is geen contrôleboek. Moeilijk is ons standpunt, en daarom is er in Christelijke kringen zo weinig bekendheid en belangstelling in de natuurwetenschappen, uit vreeze voor de conflicten.”

Deze vrees is glansrijk overwonnen — en daarover zijn we zeer verheugd — blijkens het van Gereformeerde zijde uitgegeven boek „**De ouderdom der aarde**”, dat zeer snel een 3e druk beleefde.

Onverdachte getuigenissen spreken hier van adhaesie aan de wetenschappelijke resultaten.

Prof. Dr G. J. Sizoo zegt in zijn inleidend hoofdstuk : „Wij geloven, dat aan de mens als taak is gegeven, de geschapen wereld, waarin God hem plaatste, te onderzoeken met de hem door God geschonken gaven van verstand en vernuft.”

„Wanneer dan door moeizame opsporing en zorgvuldige verwerking van feitelijke gegevens, door logische interpretatie en theoretische bezinning ten slotte een wetenschappelijke overtuiging ontstaat omtrent de bestaansduur van de aarde en de opeenvolging van haar gedaanteverwisselingen, dan kan zulk een overtuiging voor de gelovige nooit quantité négligeable zijn.”

Dr J. R. van de Fliert geeft in dit boek een overzicht met veel feiten van de

geschiedenis der geologische wetenschappen, en zegt o.a. : „dat veel oude theorieën en synthesepogingen, die men ook nu nog wel kan horen verkondigen, door de feiten zijn weerlegd. We zullen evenwel niet verder komen door de kop in 't zand te steken, maar moeten beginnen, met getrouw en eerlijk toe te zien, hoe de stukken hier staan.”

Dr C. P. Koene zet de physische ouderdomsbepaling der aarde uiteen, met de radioactieve elementen, en komt al rekenende tot de miljoenen-jaren-telling.

Dr J. R. van de Fliert neemt ook de palaeontologische ouderdomsbepaling onder het mes, met de phylogenetische reeksen, de evolutie, enz. maar komt tot de conclusie, dat de Palaeontologie voor de absolute ouderdom der fossielhoudende formaties de physicus niet kan ontberen.

Dr J. Verseveldt geeft een overzicht der Geologische ouderdomsbepalingen, zeer lezenswaardig, als trouwens het gehele boek, al gaat het hier en daar de minder geschoolden wat boven het hoofd. Men krijgt hier nu toch veel goeds voor weinig geld, f 2.90 n.l.

Dat het verschijnt in deze vorm, is ons zeer sympathiek ; het geloof en de wetenschap „stoeien en knoeien” hier niet, maar staan eerlijk naast elkander, zoeken steun bij elkander, al is hier niet het laatste woord gesproken in zake het conflict. Ook Prof. Sizoo is daar wel van overtuigd : „Met opzet hebben wij dit keer de confrontatie van geologie en Scheppingsverhaal niet tot afzonderlijk onderwerp van bespreking gemaakt.”

Daar tegenover is aan de wetenschappelijke zijde een kentering gekomen in het ongelooft en ontstaat een afbuigen naar religie. Het is opvallend, hoe de astronomen, ontdekkende de onbegrijpelijke afstanden in het Heelal, en lerende kennen de ontzaglijke en vele grote sterrenstelsels, honderdduizenden lichtjaren ver, een zo grote eerbied tonen voor de bouw en de doelmatige ordening, dat zij erkennen te moeten geloven aan een Schepper van deze geweldige Kosmos.

Via de wetenschap komt men aldus tot het geloof ; dit stemt ook de kleinere wetenschapsmensen en leken tot nadenken, brengt ze tot terugkeer naar religie. En niet alleen in de sterrenkunde, maar ook in andere wetenschappen openbaart zich deze opleving, o.a. bij de biologen, die Het Leven niet vermogen te scheppen.

Naast de angstpsychose, door de oorlogsdreiging, zijn dus toch verblijdende verschijnselen te bespeuren. De opvattingen van de R. Katholieke Kerk en die van het Reformatorisch denken naderen elkander in de wetenschap. Of ook de Hervormde Kerk in deze samengaat ? En de Vrijzinnig Hervormden ? Zij legden dat nog niet vast in enig bekend en prettig leesbaar boek, voorzover ik weet.

Er is in deze nog veel te doen, ook voor de Christelijke Vereniging van Natuur- en Geneeskundigen, op wier conto het boek van Sizo c.s. feitelijk staat.

Intussen hebben de verkondigers van de geologie in de Nederlandse Geologische Vereniging een prachtige steun bij hun spreekbeurten gekregen, indien eventueel moeilijkheden dreigen als hiervoor zijn geschetst.

Mijn advies : Bestudeer het boek, streep vooral in het eerste artikel enige belangrijke zinnen aan, en ge zijt beter gedekt bij de aanval dan Schr. ooit is geweest.